

Mielenterveysbarometri 2013 kertoo asennemuutoksesta:**Suomalaisten asenteissa mielenterveyskuntoutujia kohtaan liikahdus hyväksyvämpään suuntaan****- leimaantumisen kokemukset kuitenkin lisääntyneet**

Kahdeksas mielenterveysbarometri kertoo suomalaisen väestön asennemuutoksesta parempaan suuntaan, joskin parannettavaa vieläkin on. Tällä hetkellä lähes joka neljäs, 23 % suomalaisista ei halua olla tekemisissä mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden kanssa, vuonna 2006 luku oli 32 %. Eri väestöryhmien välillä on eroja.

- Nuorimmat karsastavat vanhempia henkilöitä enemmän mielenterveyskuntoutujia, elämäkokemuksen myötä tulee myös enemmän ymmärrystä, viestintä- ja hallintoasiantuntija Inkeri Aalto Mielenterveyden keskusliitosta sanoo.
- Voi olla, että Kauhajoen ja Jokelan koulutragediat heijastuvat yhä alle 25-vuotiaiden asenteisiin. Yli 25-vuotiaiden asenteissa on tapahtunut sen sijaan selvä muutos hyväksyvämpään suuntaan.

Sama suuntaus näkyy myös siinä, että suomalaiset voisivat kertoa omista mielenterveysongelmistaan työpaikalla aiempaa useammin. Kysymykseen, kertoisiko mielenterveysongelmistaan esimiehelleen, 44 % kertoisi ja 39 % ei kertoisi, 17 % ei osaa sanoa. Vuonna 2010 niitä, jotka eivät kertoisi, oli enemmän, 44 %. Kun kysyttiin, kertoisiko työtovereille, 32 % kertoisi ja 50 % ei kertoisi, 18 % ei osaa sanoa. Vuonna 2010 oli peräti 58 % niitä, jotka eivät kertoisi, joten asennemuutosta on havaittavissa.

- Mielenterveysongelmiin liittyy edelleen voimakas häpeäleima, vaikka liikahdus hyväksyvämpään suuntaan onkin nähtävissä. Psykkinen sairaus tekee elämästä raskaan ja tarve salata sitä tekee elämästä vieläkin raskaamman, Inkeri Aalto kommentoi.

Samansuuntaista myönteistä kehitystä väestön asenteissa on havaittavissa myös suhtautumisessa rikollisiin, alkoholisteihin ja huumeiden käyttäjiin, joita kohtaan asenteet ovat olleet ja vieläkin ovat kielteisempiä kuin mielenterveyskuntoutujia kohtaan. Homoseksuaalit hyväksytään myös aiempaa paremmin. Asenteissa maahanmuuttajia kohtaan sen sijaan ei ole tapahtunut muutosta, vaan joka viides (20 %) suomalainen karsastaa heitä edelleen.

Mielenterveysongelmat leimaavat ihmisen - ammattilaisten mielipiteet synkimmät

Myönteinen kehitys väestön asenteissa ei kuitenkaan näy mielenterveyskuntoutujien arjessa, vaan edelleenkin 44 % heistä kokee tulevansa leimatuksi sairauden tähden ja 28 % kokee muiden välttelevän heidän seuraansa. Leimaantumisen kokemukset ovat päinvastoin jopa hieman lisääntyneet vuosien aikana.

Useampi kuin joka toinen omainen (59 %) arvioi oman läheisensä kuntoutujan joutuneen leimatuksi sairautensa vuoksi. 52 prosenttia uskoo muiden ihmisten välttelevän heidän läheisensä seuraa. Omaisten kokemukset ovat aiempaa kielteisempiä. Kuntoutujista pienempi osa (28 %) kokee joutuneensa vastaavaan tilanteeseen. 44 prosenttia tuntee joutuneensa leimatuksi. Aiempina vuosina kokemukset ovat olleet jonkin verran myönteisempiä.

Mielenterveysalan ammattilaisten käsitys tilanteesta on selkeästi negatiivisempi. Heistä peräti 65 prosenttia arvelee mielenterveyskuntoutujien leimautuvan terveydellisistä syistä. 41 prosentin mielestä muut ihmiset karttavat samasta syystä kuntoutujien seuraa. Ammattilaisten käsitysten mukaan leimautuminen on hieman vähentynyt, mutta kuntoutujia vältellään edelleen.

Psykiatrit ja psykologit: Mielenterveyspalveluja ei ole tarpeeksi saatavissa

Psykiatrit ja psykologit ovat huolissaan mielenterveyspalvelujen saatavuudesta. Vaikka ammattilaisten enemmistö totesikin mielenterveyspalvelujen laadun olevan Suomessa yleensä hyvä, eräät hoitoa koskevat epäilyt nousivat heidän vastauksistaan esiin.

Useampi kuin yhdeksän ammattilaista kymmenestä totesi, että avun tarvitsijat eivät saa Suomessa riittävästi mielenterveyspalveluja (88 %) tai, että useimmat mielenterveysongelmaiset eivät pääse jonottamatta psykiatriseen hoitoon aina, kun ovat sen tarpeessa (90 %).

Useampi kuin kolme neljästä (78 %) alan ammattilaisesta totesi lisäksi, etteivät kuntoutujat saa riittävästi tukea kotiinsa. Ammattilaisten enemmistön (52 %) mielestä mielenterveyspalvelujen työntekijät eivät pysty tukemaan mielenterveysongelmaisten kuntoutumista hyvin.

Erityisesti nuorten ja lasten mielenterveyspalvelut kaipaavat ammattilaisten mielestä pikaisesti lisää resursseja. Myös välittömässä itsemurhavaarassa olevat masentuneet sekä moniongelmaiset ovat ryhmiä, joiden hoidon resursoinnista moni alan ammattilainen on huolissaan. Saman voi todeta heidän näkemyksistään terveyskeskuksissa asioivien ns. valtaväestöön kuuluvien tilanteesta. 37 prosenttia ammattilaisista on heistä huolissaan.

Ammattilaisten enemmistö toteaa myös, että *”potilaita juoksutetaan kolmen kuukauden välein kontrollikäynneillä, mutta varsinaista hoitoa he eivät useinkaan saa”*. 59 prosenttia on tätä mieltä. 76 prosenttia taas totesi, että *”mielenterveyspotilaille annetaan liian usein vain sairaslomaa tai lääkehoitoa, muttei mitään muuta”*.

Mielenterveyspalvelujen saajat melko tyytyväisiä

Mielenterveyspalvelujen piirissä olevien kuntoutujien enemmistö on varsin tyytyväinen saamiinsa palveluihin. Kyselyn piirissä olivat vain ne, jotka saavat palveluja. Kaikkiaan 78 prosenttia mielenterveyspalveluja saaneista kokee, että niitä on ollut sopivasti. Yhtä moni puolestaan pitää niitä hyvälaatuisina. 63 prosenttia psykiatrista hoitoa tarvitsevistä

kuntoutujista kertoi saaneensa sitä aina, kun oli ollut sen tarpeessa. 78 prosenttia on sitä mieltä, että palvelua antanut henkilökunta on pystynyt tukemaan kuntoutusta hyvin.

Joka toinen omainen (49 %) kertoi psykiatrasta hoitoa olleen tarjolla aina tarvittaessa. Omaiset suhtautuivat kuntoutujia kriittisemmin näiden palvelujen laatuun sekä henkilöstön mahdollisuuksiin tukea apua tarvitsevia.

Kuntoutujien tarvitsemien mielenterveyspalveluiden saatavuutta pidetään joko entisenlaisena tai aiempaa heikompana. 46 prosenttia kuntoutujista ei näe eroa entiseen. Omaisista 43 prosenttia lukeutuu samalla tavalla ajatteleviin. Omaisista 41 ja kuntoutujista 34 prosenttia on sitä mieltä, että mielenterveyspalvelujen saatavuus on nyt aiempaa huonommalla tolalla.

Kuntoutuskotien ja asumispalveluyksiköiden laatuun vaaditaan kohennusta

Enemmistä kuntoutujista on täysin sitä mieltä, että erilaisten kuntoutuskotien ja asumispalveluyksiköiden laatua tulisi valvoa nykyistä paremmin. Kun joukkoon yhdistetään asian kanssa jokseenkin samaa mieltä olevat, puhutaan neljän viidesosan enemmistöstä.

Yhtä suuri osa omaisista ja kolme ammattilaista neljästä edellyttäisivät ainakin jonkin verran tarkempaa kontrollia.

Kaikkien kolmen ryhmän mielipiteet jakaantuvat osapuilleen tasan puolesta ja vastaan, kun väitettiin, että ”erilaiset kuntoutuskodit ja asumispalveluyksiköt ovat liikaa vain säilytyspaikkoja.”

Itsemääräämisoikeuteen ei saa puuttua

Parhailtaan on valmistelussa sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskeva, itsemääräämisoikeuden rajoituksia koskeva lakiesitys, jonka soveltamisympäälä on kirjoitettu niin, että sitä voitaisiin soveltaa myös mielenterveyspotilaisiin ja –kuntoutujiin esimerkiksi asumispalveluissa.

Esitys, että mielenterveyspotilaiden itsemääräämisoikeutta voitaisiin rajoittaa avohoidossa ja sosiaalihuollon asumispalveluissa, sai kielteisen vastaanoton. Kolme kuntoutujaa neljästä ja omaisistakin 61 % kertoi, ettei kannata lakiesitystä.

Terveydenhuollon ammattilaisten näkemykset jakaantuivat asiassa. Psykiatreista 27 % kertoi kannattavansa esitystä 39 %:n ottaessa kielteisen kannan. Joka kolmas psykiatri oli vailla mielipidettä. Psykologeista joka toisen voi lukea samaan joukkoon. Niistä psykologeista, jotka olivat muodostaneet asiasta mielipiteen, selvästi suurempi osa (39%) vastusti kuin kannatti (10%) asiaa.

Tämä kysymys oli ensimmäistä kertaa Mielenterveysbarometrissa tänä vuonna.

Tutkimuksesta

Tutkimus on kahdeksas osa Mielenterveyden keskusliiton Mielenterveysbarometrihanketta. Liitto selvittää vuosittain (pl. 2012) mielenterveysongelmista kärsivien sekä eräiden muiden ryhmien suhtautumista erilaisiin mielenterveyden kysymyksiin.

Yhteensä haastateltiin 315 kuntoutujaa ja omaista puhelimitse 5.-18.10.2013 välisenä aikana. Tutkimusta varten tehtiin satunnaisotanta Mielenterveyden keskusliiton jäsenrekisteristä. Asiantuntija-aineisto koostuu 952 psykiatrin ja psykologin Internet -kyselystä. Väestöhaastatteluja tehtiin yhteensä 910 Gallup Kanavalla 4.-10.10.2013 välisenä aikana. Aineisto edustaa maamme 15-74 -vuotiasta väestöä (pl. Ahvenanmaan maakunnassa asuvat).

Kuntoutuja/omais- ja asiantuntijakyselyissä tiedusteltiin samoja asioita. Kuntoutujat arvioivat omaansa, omaiset heidän lähipiirinsä kuntoutujan tilannetta, asiantuntijat ja väestö kyseisten seikkojen tilaa Suomessa yleensä.

Tutkimus on tehty yhteistyössä Suomen Psykiatriyhdistyksen ja Suomen Psykologiliiton kanssa.

LIITE: powerpoint – kalvot (saa vapaasti käyttää kuvituksena)

Lisätietoja:

Viestintä- ja hallintoasiantuntija Inkeri Aalto, inkeri.aalto@mtkl.fi, puh. 0500 477 839

Mielenterveyden keskusliitto ry on mielenterveyspotilaiden ja -kuntoutujien sekä heidän läheistensä itsenäinen kansalaisjärjestö. Siihen kuuluu 190 jäsenyhdistystä eri puolilla Suomea ja niiden kautta yli 22 000 henkilöjäsentä. Mielenterveyden keskusliitto on Euroopan suurin mielenterveysalan kansalaisjärjestö. www.mtkl.fi

Mielenterveyden keskusliiton toiminnan päärahoittaja on Raha-automaattiyhdistys. Lisätietoja: www.ray.fi